HZTTRMY
HOZIRGI ZAMON TA'LIM-TARBIYA TIZIMINI
RIVOJLANTIRISH: MUAMMO VA YECHIMLAR"
XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
DENOV, 16-OKTABR 2025 YIL
in-academy.uz

ТАРБИЯИ НАСЛИ НАВРАС ДАР ЗАМИНАИ РУШДИ ҶОМЕА ВА РОЛИ ТЕХНОЛОГИЯҲОИ ЗАМОНАВӢ

Насруллоева Шаҳноза Фахриддиновна
Донишкадаи соҳибкорӣ ва педагогикаи Деҳнав Факултети педагогика равияи таҳсилоти ибтидоӣ, донишҷӯи соли дуюми гурӯҳи 108-БТ
Email: gjctvv928@gmail.com
+998883378287
https://doi.org/10.5281/zenodo.17340340

Аннотатсия: Мақолаи мазкур ба масъалаи муҳими тарбияи насли наврас дар заминаи тағйироти иҷтимоӣ ва тараққиёти босуръати технологияҳои замонавӣ бахшида шудааст. Муаллиф зарурати мутобиқсозии усулҳои тарбиявӣ бо шароити ҷаҳони муосирро таъкид намуда, таъсири манфию мусбии технологияҳоро дар равандҳои таълиму тарбия таҳлил мекунад. Дар мақола нақши муҳими оила, мактаб ва ҷомеа дар ташаккули шахсияти наврас, инчунин роҳҳои истифодаи самараноки технологияҳои рақамӣ бо ҳадафи рушди зеҳнӣ, ахлоқӣ ва иҷтимоии кӯдакону наврасон баррасӣ мегардад. Маводи пешниҳодшуда барои омӯзгорон, тарбиягарон, волидайн ва мутахассисони соҳаи маориф муфид буда, барои дарёфти роҳҳои муосири тарбияи насли солим ва созанда замина мегузорад.

Калидвожаҳо: Тарбияи насли наврас, рушди зеҳнии кӯдакон ва наврасон, ахлоқ ва арзишҳои инсонӣ, таъсири технологияҳои рақамӣ, технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ (тик), оила ва нақши он дар тарбия, мактаб ва маорифи муосир, муҳити иҷтимоӣ ва омилҳои беруна, масъулияти ҷомеа дар тарбияи насли нав, чолишҳои тарбиявӣ дар асри рақамӣ

Аннотация: Данная статья посвящена актуальной проблеме воспитания подрастающего поколения в условиях социальных изменений и стремительного развития современных технологий. Автор подчёркивает необходимость адаптации методов воспитания к реалиям современного мира, анализируя как положительное, так и отрицательное влияние технологий на процессы обучения и социализации. В статье рассматривается важная роль семьи, школы и общества в формировании личности подростка, а также пути эффективного использования цифровых технологий с целью интеллектуального, нравственного и социального развития детей и подростков. Материал будет полезен для педагогов, воспитателей, родителей и специалистов в сфере образования.

Ключевые слова:Воспитание подрастающего поколения,интеллектуальное развитие детей и подростков, нравственные и духовные ценности, влияние цифровых технологий, информационно-коммуникационные технологии (икт), роль семьи в воспитании, современная школа и образование, социальная среда и внешние факторы, ответственность общества за воспитание детей, вызовы воспитания в цифровую эпоху

Abstract: This article addresses the vital issue of educating the younger generation in the context of social transformation and the rapid development of modern technologies. The author emphasizes the need to adapt educational methods to the realities of the contemporary world, analyzing both the positive and negative impacts of technology on learning and socialization. The article highlights the crucial roles of the family, school, and society in shaping adolescents' personalities and explores effective ways of utilizing digital technologies to support children's

intellectual, moral, and social development. The material is useful for educators, caregivers, parents, and professionals in the field of education.

Keywords: Adolescent education, Moral and ethical development, Digital technology and youth, Information and communication technologies (ICT), Role of family in upbringing, Modern education system, Social environment and its influence, Digital literacy and digital safety, Online learning and e-education, Challenges of digital parenting

Тарбияи насли наврас як равандест, ки боиси ташаккули шахсият ва омодасозии он барои ҳаёти мустақилона ва муваффақ мегардад. Тарбия на танҳо омӯзиши донишҳои назариявӣ, балки пеш аз ҳама ташаккули арзишҳо, ахлоқ, малакаҳои муошират ва қобилияти ҳалли мушкилот мебошад. Ба гуфтаи олимони соҳаи педагогика, тарбия як раванди ҳамгиро ва систематикӣ мебошад, ки дар он кӯдак ё наврас ба сатҳҳои баланди маънавӣ, фарҳангӣ ва зеҳнӣ мерасад. Давраи наврасӣ (12-18 сола) яке аз марҳилаҳои ҳассоси рушд ба ҳисоб меравад, зеро дар ин муддат системаи асаб ва шуур хеле фаъол ва тағйирёбанда аст. Таҳқиқотҳои психологӣ нишон додаанд, ки таҷрибаи иҷтимоӣ, муҳити тарбиявӣ ва муносибати атрофиён бо наврас дар ин давра таъсири бевосита ба ташаккули шахсият ва руҳияи ӯ доранд. Ҳамзамон, тарбия бояд ҳамчун раванде, ки ҳамеша таҳаввул ёфта ва мутобиқ ба талаботи ҷомеа мешавад, дар назар гирифта шавад. Бо ин роҳ насли наврас на танҳо донишҳои анъанавӣ, балки қобилияти мутобиқшавӣ ба тағйироти замон ва муҳити навро низ соҳиб мешавад.

Таъсири рушди ҷомеа ба тарбияи насли наврас. Рушди ҷомеа ва тағйироти иҷтимоӣ яке аз омилҳои муҳими таъсиррасон ба тарбия мебошанд. Дар давраи ҷаҳонишавӣ, ки арзишҳо ва меъёрҳои ахлоқии гуногун ба ҳам омезиш меёбанд, тарбия насли наврасро дар рӯҳияи қабул ва эҳтироми гуногунрангӣ тарбия кардан муҳим аст. Зиндагии сатҳи миёна ва боло ба волидон имконият медиҳад, ки ба таълими фарзандонашон бештар таваҷҷӯҳ кунанд, дастрасӣ ба технологияҳо ва ресурсҳои таълимӣ зиёд шавад. Аммо дар минтақаҳои камбизоатӣ кӯдакон наметавонанд ҳамон имкониятҳоро ба даст оранд, ки ин нобаробарии иҷтимоиро бештар мекунад. Ҷаҳонишавӣ арзишҳои ғарбӣ ва фарҳангҳои гуногунро ба ҷомеа ворид мекунад, ки ин метавонад дар бархе ҳолатҳо бо фарҳанги миллӣ зиддият пайдо кунад. Аз ин рӯ, тарбияи насли наврас бояд фарҳангӣ бошад ва ҳамзамон барои қабул ва эҳтироми дигар фарҳангҳо омода созад.

Муҳити сиёсӣ ва суботи иҷтимоӣ ба бовар ва эҳсоси амният дар наврасон таъсир мерасонад. Дар кишварҳои ноороми сиёсии амнияти равонӣ ва эҳсоси итминон ба оянда заиф мешавад.

Илова бар ин, тағйироти иҷтимоӣ инчунин метавонанд таъсирҳои мусбӣ дошта бошанд, мисли дастрасии бештар ба маориф, рушди иҷтимоӣ ва ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ. Технологияҳои муосир боис шуданд, ки тарзи омӯзиш ва тарбия куллан тағйир ёбад. Ба кӯдакон ва наврасон имконият дода шуд, ки мустақилона ва бо шавқ таълим гиранд. **Платформаҳои таълимӣ:** Мисли Khan Academy, Coursera, Udemy ва платформаҳои миллӣ, ки ба онҳо дастрасӣ доранд, ба наврасон имконият медиҳанд, ки дар мавзӯъҳои мухталиф таълим гиранд, новобаста аз маҳалли зист.

Барномаҳои омӯзишӣ: Барномаҳои интерактивӣ (мысол, Duolingo барои забономӯзӣ, Code.org барои барномасозӣ) ба тарзи омӯзиш шавқ мебахшанд ва малакаҳои муосирро рушди медиҳанд. Шабакаҳои иҷтимоӣ ва платформаҳои видеоӣ (YouTube, TikTok) воситаҳои муҳими таълим ва муоширати шудаанд, ки бо дарки дуруст ва назоратӣ метавонанд ҷузъи тарбияи иҷтимоӣ ва фарҳангӣ гарданд.Таъсири манфӣ.Аммо истифодаи бемаърифат ва носамари технология метавонад мушкилотро ба бор оварад: Вақти зиёдатии сарфшуда дар экрани компютер ва телефон: ин метавонад боиси камҳаракатӣ, мушкилоти чашм, паст шудани тамаркуз ва ҳатто норасоии хоб шавад. Дастрасӣ ба маълумоти номатлуб, мисли видеоҳои хушунат, таблиғоти ифротгароӣ, иттилооти бардурӯғ ва ғайра.

Таъсири иҷтимоӣ: Наврасон метавонанд таҳаммулпазирӣ ва бовариии худро дар муҳити виртуалӣ гум кунанд, ки ин боиси изоляция ва мушкилоти равонӣ мегардад. Тарбияи рақамӣ ва саводи технологиявӣ - омӯзиши наврасон ва волидон оид ба истифодаи бехатари интернет ва технологияҳо. Назорати волидон ва муассисаҳои таълимӣ - ташкили системаҳои филтркунӣ ва мониторинг. Иштироки ҷомеаи шаҳрвандӣ ва давлат дар ташкили муҳити амну бехатар - таъсиси барномаҳои махсуси ҳимояи кӯдакон дар фазои рақамӣ.

Оила муҳити аввалин ва аслии тарбия мебошад. Таҳқиқот нишон медиҳанд, ки муносибати муътадил, меҳрубон ва ҳамкоронаи волидон бо фарзандон асоси рушду муваффақияти наврасон аст. Волидон бояд: Бо технологияҳо ошно бошанд ва дар истифодаи онҳо роҳнамоӣ кунанд. Бо фарзандон муоширати босамар дошта бошанд ва мушкилот ва эҳтиёҷоти онҳоро фаҳманд. Моделҳои рафтории дуруст нишон диҳанд. Мактаб низ бояд дар ташаккули шахсият нақши фаъол дошта бошад: Омӯзгорон бояд донишҳои худро оид ба технологияҳои муосир ва методҳои нави таълим такмил диҳанд.

Ташкили чорабиниҳои тарбиявӣ ва равонӣ барои кӯмак ба наврасон. Истифодаи технологияҳо барои самаранок намудани равандҳои таълимӣ.

Ҷомеа вазифадор аст муҳити мусоид барои рушду тарбия фароҳам оварад: Муассисаҳои иҷтимоӣ, клубҳо ва марказҳои фарҳангӣ барои наврасон ташкил намоянд. Ташвиқоти иҷтимоӣ ва маърифатӣ оид ба истифодаи дурусти технологияҳоро анҷом диҳад. Ҳамкории зич байни волидон, омӯзгорон ва мутахассисони соҳа таъмин гардад. Мушкилот ва чолишҳои муосир дар тарбияи насли наврас Нобаробарии дастрасӣ: Дар кишварҳои гуногун ва ҳатто дар дохили як кишвар дастрасӣ ба технологияҳои муосир ба назар мерасад. Ин метавонад нобаробарии таълимиро бештар кунад. Омори ҷаҳонӣ нишон медиҳанд, ки мушкилоти равонӣ, ба монанди депрессия, изтироб ва стресс дар байни наврасон афзоиш ёфтааст, ки қисми зиёди он ба таъсири технологияҳои рақамӣ марбут аст. Ҳамасола хиёнатҳо ва истифодаи нодурусти маълумот дар интернет афзоиш меёбанд. Номутобиқатӣ бо талаботи муосир: Омӯзгорон ва волидон аксаран бо технологияҳои нав бо суръат мутобиқ намешаванд, ки ин мушкилоти ҷиддӣ ба ҳисоб меравад.

Барномаи омӯзишӣ барои волидон ва омӯзгорон: ки дар он масъалаҳои истифодаи дурусти технология ва тарбияи рақамӣ омӯхта мешавад. Ташкили марказҳои дастгирии равонӣ ва машваратӣ: барои кӯмак ба наврасон ва оилаҳо дар ҳалли мушкилоти равонӣ ва иҷтимоӣ. Ҷорӣ намудани дастгоҳҳои назоратӣ ва филтрҳо: барои муҳофизат аз

маводи номатлуб. Ташкили муколамаи мунтазам байни ниҳодҳои таълимӣ, технологӣ ва давлат: барои таҳияи сиёсати ҳамоҳанг ва рушди стратегияҳои муосир.

Адабиётҳои истифодашуда:

1. Вазорати маорифи Ҷумҳурии Ӯзбекистон (2022). Стратегияи рушди маориф дар Ӯзбекистон барои солҳои 2022-2026..
2. Абдуллоев, Ш. (2020). Тарбияи насли наврас дар заминаи фарҳанги миллӣ. Самарқанд: ҶДММ «Нашриёт».
3. Сафаров, М. (2019). Рушди ҷомеа ва таъсири он ба тарбия. Маҷаллаи илмии "Фарҳанг ва Тарбияи Наврас", 3(12), 45-52.
4. Қодирзода, Н. (2021). Технологияҳои замонавӣ ва нақши онҳо дар таълими кӯдакон.
5. Раҳимова, Ф. (2018). Тарзи истифодаи технологияҳои рақамӣ дар таҳсилоти муосир. Маҷаллаи "Таълим ва Тарбия", 1(5), 22-30